

О. А. Оніщенко
старший викладач кафедри фінансів,
банківської справи та державного управління
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

УДК 330.332.01

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Стаття присвячена аналізу підходів до тлумачення категорій “інвестиційний клімат” та “інвестиційна привабливість”. Таке дослідження дає змогу автору узагальнити підходи щодо трактування зазначених категорій та виробити власний, який буде покладено в основу побудови комплексної оцінки інвестиційної привабливості територій.

Статья посвящена анализу подходов к трактованию категорий “инвестиционный климат” и “инвестиционная привлекательность”. Такое исследование дает возможность автору обобщить подходы к трактовке указанных категорий и разработать собственный, который будет положен в основу построения комплексной оценки инвестиционной привлекательности территорий.

The article is devoted to the analysis of the approaches to explicating categories of investment climate and investment attractiveness. This research gives author an opportunity to summarize approaches to the explication of the mentioned categories and to develop proper approach, which will be used as a basis of complex territory investment attractiveness assessment.

Підходи до тлумачення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості розглядалися такими науковцями, як: А. Пересада, В. Струніна, М. Недашківській та інші [1–31]. Але аналіз напрацьовань вчених виявив відсутність єдиного узгодженого підходу до трактування зазначених категорій. Отже, стаття присвячена аналізу, уточненню та власному тлумаченню базової термінології щодо оцінки інвестиційної привабливості територій.

Метою даної статті є аналіз та узагальнення підходів до визначення категорій “інвестиційний клімат” та “інвестиційна привабливість”, що дасть можливість виробити власне бачення зазначених дефініцій, які буде покладено в розробку комплексної оцінки інвестиційної привабливості територій.

Питання розробки комплексного науково обґрунтованого підходу до оцінки інвестиційної привабливості, перш за все, вимагає визначитись із категоріями “інвестиційний клімат” та “інвестиційна привабливість”, які будуть покладені в основу подальшого дослідження.

Зокрема, А. Пересада розглядає інвестиційний клімат як “характеристику ступеня привабливості держави (регіону, галузі) по відношенню до інвестицій, які можуть бути залучені” [1]. У цьому підході автор робить акцент на потенційних можливостях держави щодо залучення інвестицій. Разом із тим ми вважаємо, що саме базові умови інвестування, які склалися в державі протягом минулих років, відображають актуальну поточну ситуацію. Поряд із цим, А. Пересада зауважує, що інвестиційний клімат — це “комплексна характеристика соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних умов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та зарубіжних інвесторів” [1]. Автор розглядає інвестиційний клімат, як сукупність факторів, з чим ми в цілому погоджуємося, але поряд з цим не зазначається, на якому саме рівні (макро-, мезо-, мікро- рівень) формується інвестиційний клімат у

© Оніщенко О.А., 2010.

складі зазначених ним вище елементів.

В. Струніна вважає, що інвестиційний клімат — це “сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових та географічних факторів, наявних у тій чи іншій країні, які приваблюють або відштовхують інвесторів” [2]. Авторка застосовує, на наш погляд, підхід, що є схожим із тлумаченням інвестиційного клімату А. Пересадою, розглядаючи дану категорію, як сукупність факторів. До того ж, слід погодитись із В. Струніною в тому, що інвестиційний клімат може бути різним для різних груп інвесторів.

Схожим є підхід І. Іващука, який розглядає інвестиційний клімат як “сукупність факторів, що включає в себе стан економіки, соціально-економічну стабільність, рівень розвитку законодавчої бази, інвестиційної інфраструктури, продуктивних сил, валютну та фіскальну політику, стан фінансово-кредитної системи та інвестиційного ринку, інвестиційну активність населення, статус іноземного інвестора” [3]. Ми вважаємо, що наведений підхід поєднує в собі фактори, які притаманні як інвестиційному клімату, так і привабливості. Наприклад, такі елементи, як інвестиційна інфраструктура, розвиток продуктивних сил, інвестиційна активність населення більш, на наш погляд, відображають стан інвестиційної привабливості відповідної території.

Ряд таких авторів, як: А. Фолом'єв, В. Рєвазов, М. Лєсечко, А. Чемерис, О. Чемерис визначають інвестиційний клімат як “узагальнену характеристику сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних та соціокультурних передумов, що визначають привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації)” [4; 5]. Автори наводять велику кількість факторів, що формують інвестиційний клімат: соціальні, економічні, організаційні, правові, політичні та соціокультурні. Але в той же час, поєднують мікро- та мезо- рівень формування зазначених факторів, що на наш погляд є помилковим, оскільки такі фактори, як: правові та політичні формуються виключно на державному рівні. Так, правові мови включають в себе сукупність законодавчих норм, що приймаються на рівні держави та є єдиними для всіх територій. Політичні залежать від стійкості обраної державної політики, яка розповсюджується на всю територію України. Отже, ми не можемо повністю погодитись із наведеним формулюванням, оскільки в ньому відсутні такі важливі складові інвестиційного клімату, як рівень криміногенності та корумпованості в державі, що останнім часом все частіше стають актуальними при прийнятті рішення щодо інвестування.

Досить вузько тлумачить інвестиційний клімат О. Власюк, що розглядає його як “сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, які впливають на процес інвестування народного господарства та окремих підприємств, компаній, галузей” [6]. Ми вважаємо, що такий підхід не розкриває сутності поняття інвестиційного клімату і не дозволяє покласти дану дефініцію в основу наукового дослідження. У той же час, О. Власюк наполягає на тому, що інвестиційний клімат це “спроможність економіко-правового середовища забезпечити належну віддачу на вкладений капітал, тому поняття інвестиційного клімату збігається з поняттям підприємницького клімату” [7]. У такому тлумаченні основний акцент зроблено на спроможності економіко-правового середовища забезпечити належну віддачу на вкладений капітал, але автор не пояснює, які саме елементи представляють зазначене середовище.

Доволі стисле, але чітке за змістом формулювання надає М. Оробчук. Під “інвестиційним кліматом він розуміє все те, на що зважає інвестор, коли оцінює наскільки сприятливі чи несприятливі у тій чи іншій країні умови для вкладення капіталу, включаючи ідеологію і політику, економіку і культуру” [8, с. 4]. У цілому можна погодитись із даним тлумаченням, але, на наш погляд, необхідно чітко зазначати, які саме умови відображають інвестиційний клімат та є ключовими для потенційних інвесторів.

Таку ж позицію поділяє А. Пешко, який стверджує, що “інвестиційний клімат являє собою сукупність чинників, які бере до уваги інвестор, приймаючи рішення щодо здійснення інвестицій” [9].

П. Ковалишин зазначає, що інвестиційний клімат це “позитив і негатив середовища, економіки й політики в країні для впровадження інвестиційних проєктів” [10]. В цілому можна погодитись із наведеним тлумаченням, але ми вважаємо, його необхідно доповнити такими елементами, як: географічна складова, рівень корумпованості та криміногенності в державі, що впливають на рівень інвестиційного клімату держави.

Деяко по-іншому підходить до трактування інвестиційного клімату Ю. Болейко. Він розглядає його як багатокомпонентну структуру, що складається з інвестиційної активності регіону, динаміки життєвого рівня його населення, рівня розвитку ринкових

відносин, фінансово-кредитної діяльності, криміногенної ситуації, стану навколишнього середовища [11]. Ми вважаємо, що включення до інвестиційного клімату такої складової, як інвестиційна активність регіону, є помилковим, адже вона є частиною інвестиційної привабливості, що формується з врахуванням особливостей стану та розвитку окремої території, тоді як інвестиційний клімат визначається на державному рівні та є єдиним для всіх територій України. Разом з тим, дане визначення слід доповнити такими складовими, як географічна та рівень корумпованості в державі з метою отримання найбільш об'єктивної оцінки стану інвестиційного клімату в державі.

О. Барановський визначає інвестиційний клімат як “рівень досягнення потенційних інвестицій у формі коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій, інших цінних паперів, рухомого і нерухомого майна, майнових прав, ноу-хау, досвіду та інших інтелектуальних цінностей, права користування землею й іншими природними ресурсами” [12]. Запропонований підхід, на наш погляд, є не зовсім коректним, оскільки автор не зазначає, яким саме має бути рівень досягнення потенційних інвестицій і що є базою для його розрахунку.

Тлумачення інвестиційного клімату Б. Карпінським зводиться до розуміння його як “багатофакторної системи цілеспрямованих вчинків і дій, яка свідомо формується на державному та регіональному рівнях в інтересах ширшого залучення на конкретну територію додаткових ресурсів як у грошовій, так і в матеріальній формах” [13]. Ми погоджуємось із автором в тій частині, що метою встановлення сприятливого інвестиційного клімату є залучення інвестиційних ресурсів до держави. Проте, на наш погляд, інвестиційний клімат відображає загальні умови діяльності потенційних інвесторів, такі як географічні, законодавчі, політичні, що є однаковими для всіх територій України. Отже, формування інвестиційного клімату на регіональному рівні неможливе.

В інтерпретації І. Горленко та Л. Тарангул інвестиційний клімат — “це середовище інвестування, яке зумовлене станом політичного, правового, економічного, фінансового, комунікаційного простору щодо забезпечення надійності процесів інвестування та стабільності реформаційного курсу в країні” [14]. В цілому можна погодитись із наведеним тлумаченням, але ми вважаємо, що такі складові, як географічне розташування, рівень криміногенності та корумпованості в державі є невід’ємними по відношенню до інвестиційного клімату.

Деяко по-іншому підходить до визначення інвестиційного клімату Б. Губський. Він стверджує що інвестиційний клімат це “сукупність інвестиційного потенціалу (об’єктивні, переважно кількісні умови інвестування) та інвестиційного ризику (переважно якісні політичні, економічні та соціальні характеристики приймаючої країни щодо ймовірності втрат в ній інвестицій чи доходу від них)” [15]. Ми не можемо повністю погодитись із наведеним формулюванням, оскільки інвестиційний потенціал формується, виходячи з переваг потенційного об’єкту інвестування, а тому вказує на інвестиційну привабливість, а не на інвестиційний клімат. До того ж включення до інвестиційного клімату економічної та соціальної складової є, на наш погляд помилковим, оскільки вони формуються в залежності від базових умов здійснення підприємницької діяльності, як-то: політичні, географічні та законодавчі.

А. Носова розглядає інвестиційний клімат як “сукупність сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (галузі, регіоні, підприємстві), стосовно інвестицій, що могли б бути зроблені в країну (галузь, підприємство, регіон)” [16]. В основу наведеного тлумачення покладено лише сукупність сприятливих ситуацій, що на наш погляд є не зовсім правильним, оскільки фактори, що входять до інвестиційного клімату можуть бути як позитивні, так і негативні, які в цілому зводяться до сприятливості чи несприятливості щодо інвестування для кожного інвестора окремо.

На думку Д. Ванькович інвестиційний клімат — це “сукупність політичних, економічних, юридичних факторів і умов регулювання інвестиційної діяльності, які визначають ступінь ризику інвестицій і можливість їх ефективного використання” [17]. На наш погляд, до факторів, що формують інвестиційний клімат, слід додати географічний, рівень корумпованості та криміногенності в державі.

Науковці рейтингового агентства ЕкспертРА розглядають інвестиційний клімат як “характеристику, що складається з трьох ключових підсистем: інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та законодавчі умови” [18]. У свою чергу інвестиційний потенціал розподіляється на такі складові: ресурсно-сировинну, виробничу, споживчу, інфраструктурну, інноваційну, трудову, інституційну та фінансову. До інвестиційного ризику автори відносять наступні: політичний, економічний, соціальний, кримінальний, екологічний, фінансовий, законодавчий. Під законодавчими умовами автори розуміють “правову систему, що забезпечує стабільність діяльності інвестора”. Нам імпонує чіткість та структурованість даного тлумачення. Але, виходячи з того, що інвестиційний клімат

формується на рівні держави та є однаковим для всіх територій, ми вважаємо, що інвестиційний потенціал більш відображає привабливість потенційного об'єкту інвестування, ніж клімат в цілому та формується на відповідній території з врахуванням особливостей зазначеного об'єкту.

Варрік Сміс та Мері Халвард-Дреймер зазначають, що інвестиційний клімат — це “набір характерних даних місцевості факторів, що забезпечують можливості та стимули до ефективного інвестування” [19]. У цілому ми погоджуємось із запропонованим підходом. Але, на наш погляд, розгорнута характеристика зазначених факторів, зробила б тлумачення більш повним та однозначним.

Отже, ми спробували дослідити відомі у західній, російській та українській науковій літературі підходи до визначення “інвестиційного клімату”. Узагальнюючи їх, слід відмітити єдність більшості науковців у визнанні інвестиційного клімату, як набору умов, що характеризують інвестиційний процес на різних рівнях його реалізації. Деякі дослідники спробували виокремити фактори, за якими характеризується інвестиційний клімат та рівень його формування. Але в той же час, чіткого розподілу між тлумаченням інвестиційного клімату та привабливості досі не існує. До того ж, у процесі огляду основних підходів до визначення поняття інвестиційний клімат ми з'ясували, що дана дефініція не повинна обмежуватись лише процесом, пов'язаним з інвестиційною діяльністю, оскільки цей процес є невід'ємною складовою загальної підприємницької діяльності країни. Тому, на наш погляд, інвестиційний клімат слід розглядати як складну дефініцію, що відображає базові умови ведення бізнесу. В ній мають бути відображені географічна, законодавча, політична складова, рівень криміногенності та корумпованості. Сказане вище надає підстави стверджувати, що інвестиційний клімат є однаковим для всіх територій України і формується на державному рівні (за виключенням анклавів, де сформовані спеціальні умови ведення бізнесу, наприклад СЕЗ і ТПР).

Виходячи з наведених визначень та зроблених узагальнень, ми пропонуємо власне тлумачення категорії “інвестиційний клімат”. Під інвестиційним кліматом пропонуємо розуміти базові умови здійснення підприємницької діяльності на певній території, які включають географічну, законодавчу, політичну складову, рівень криміногенності та корумпованості.

Огляд літературних джерел дозволяє стверджувати, що в економічній літературі приділяється недостатньо уваги визначенню інвестиційної привабливості. В деяких роботах російських науковців [20; 21, с. 105] поняття “інвестиційний клімат” та “інвестиційна привабливість” отожднюються, але на нашу думку, слід їх розрізнити.

Перші спроби дати адекватне визначення категорії “інвестиційна привабливість” містяться у дослідженні Л. фон Зінкендорфу, який ввів термін “привабливість” країни і виробництва та зазначив умови їх досягнення: наявність робочої сили, розвиток торгової та промислової інфраструктури” [22]. Недоліком цього підходу до визначення категорії є те, що автор змішує поняття привабливості країни та виробництва, оскільки для потенційного інвестора фактори, що обумовлюють зазначені рівні привабливості будуть різними. До того ж, як зазначалось вище, на відміну від інвестиційного клімату, інвестиційна привабливість формується на рівні окремих територій та галузей і під впливом інших факторів та буде відрізнятися по регіонах. Також, ми вважаємо, що дане тлумачення має містити визначний період, в який проводиться оцінка інвестиційної привабливості, оскільки кожного інвестора цікавить не лише поточні умови інвестування, але й перспективи.

У розвитку позиції Л. фон Зінкендорфу автори Й. Бехер та Ф. фон Горінг уточнили чинники привабливості країни наступними: “державна підтримка рівня прибутковості виробництва не нижче за ставку банківського проценту, надання у користування державних земель і будівель з можливістю викупу” [22]. Ми вважаємо, що в даному випадку йдеться виключно про тлумачення інвестиційного клімату, оскільки підтримка рівня прибутковості виробництва не нижче за ставку відсотка банківського проценту регулюється державою через законодавчу складову та спрямована на забезпечення сприятливих базових умов ведення бізнесу.

Російські науковці З. Котляр та М. Акімов розглядають інвестиційну привабливість як “розподіл фактичних обсягів залучених інвестицій у регіон” [23]. На наш погляд, такий підхід до тлумачення категорії є помилковим, оскільки виключає можливість для інвестора зробити висновок щодо можливості та доцільності здійснення інвестицій, адже розподіл фактичних обсягів залучення інвестицій не вказує на переваги та недоліки майбутнього інвестування. Проте розподіл залучених інвестицій може бути використаний, як складова при побудові ретроспективної оцінки інвестиційної привабливості територій.

На думку К. Тітова інвестиційна привабливість це — “встановлення стійкого сукупного економічного ефекту від виробничо-господарської діяльності” [24]. Ми вважаємо, що дане тлумачення не розкриває змісту поняття “інвестиційна привабливість”, оскільки економічний ефект від виробничо-господарської діяльності не вказує на характеристики об’єкту інвестування, які можуть бути цікавими потенційним інвесторам. До того ж інвестиційна привабливість має враховувати фактори, які обумовлюють можливість та доцільність здійснення інвестицій в поточному та перспективному періоді.

І. Бланк трактує інвестиційну привабливість як “інтегральну характеристику окремих регіонів країни з позиції інвестиційного клімату” [25]. У цьому випадку автор наголошує на прямому зв’язку між інвестиційною привабливістю на інвестиційним кліматом, що на наш погляд є помилковим, адже інвестиційний клімат формується на загальнодержавному рівні та є однаковим для всіх територій (виключення складають ВЕЗ та ТПР).

Більш обґрунтованими, на наш погляд, є підходи українських вчених А. Завгороднього, Г. Вознюка та Т. Смовженко, які вважають, що інвестиційна привабливість — це “узагальнена характеристика переваг і недоліків інвестування окремих об’єктів з позиції конкретного інвестора. При цьому відрізняють інвестиційну привабливість окремих регіонів, галузей економіки, реальних проектів, окремих фінансових (фондових) інструментів” [26]. Ми погоджуємося із зазначеним підходом, але вважаємо, що його необхідно доповнити, вказавши при цьому, що переваги та недоліки інвестування цікаві потенційному інвестору як в поточному, так і в перспективному періоді, адже кожен інвестор зацікавлений у перспективах коротко- та довгострокового інвестування.

Досить схожим є підхід до тлумачення інвестиційної привабливості Л. Кирик, яка відмічає, що інвестиційна привабливість є “сукупністю характеристик можливих переваг та недоліків окремих напрямів та об’єктів з позиції конкретного інвестора, який здійснює інвестиційну діяльність у певній галузі регіону” [27]. Така точка зору повторює недоліки зазначеного вище підходу, не вказуючи на період, що використаний для визначення інвестиційної привабливості, який може цікавити потенційного інвестора (поєднання поточної та перспективної характеристик).

Н. Коренева пропонує розглядає інвестиційну привабливість як “сукупність об’єктивних можливостей і обмежень, що обумовлюють привабливість середовища і впливають на інтенсивність інвестування з використанням існуючих умов і передумов” [28]. Але при цьому авторка не зазначає, що інвестиційна привабливість має враховувати різні групи інвесторів, які мають наміри щодо вкладання коштів.

М. Недашківський та О. Данілова вказують на те, що “інвестиційний клімат” та “інвестиційна привабливість регіонів” мають подібну сутність, оскільки вони передбачають максимальне врахування численних факторів, що впливають на прийняття інвестиційних рішень та подальшу реалізацію інвестиційних проектів [29]. На наш погляд, це досить різні за змістом категорії, адже інвестиційний клімат формується на загальнодержавному рівні та відображає базові умови здійснення підприємницької діяльності, в той час як інвестиційна привабливість формується на рівні відповідної території на підставі характеристики переваг та недоліків майбутніх об’єктів інвестування.

На думку С. Гуткевич, інвестиційна привабливість — це “інтегральна сукупність критеріїв дійсності умов та факторів, які забезпечують зацікавленість інвесторів у вкладенні капіталу” [30]. В цілому можна погодитись із наведеним тлумаченням, але, на наш погляд, при розгляді інвестиційної привабливості слід розглядати всі можливі групи інвесторів та акцентувати на тому, що потенційному інвестору цікава певна сукупність факторів як у поточному часі, так і в перспективі.

С. Іванов визначає інвестиційну привабливість як “категорію ринкової економіки, описувану за допомогою системи різних об’єктивних ознак, які виражають взаємозв’язок економічних інтересів інвесторів із позитивними тенденціями соціально-економічного розвитку регіону” [31]. Слід відмітити, що наведений підхід до тлумачення категорії “інвестиційна привабливість” є розмитим, оскільки автор не пояснює, що має на увазі під взаємозв’язком між економічними інтересами інвесторів та позитивними тенденціями соціально-економічного розвитку регіону і яким чином він вимірюється. До того ж, на наш погляд, категорія “соціально-економічний розвиток регіону” є широкою і складною дефініцією, яка виходить за рамки характеристики інвестиційної привабливості конкретної території.

Таким чином, проведений нами огляд існуючих підходів до визначення категорії “інвестиційна привабливість” демонструє, що невід’ємною її складовою є характеристика переваг та недоліків об’єктів інвестування, з врахуванням яких потенційний інвестор

може скласти об'єктивну картину можливості та доцільності вкладання інвестиційних ресурсів. Але в той же час науковці не акцентують увагу на тому, що інвестиційна привабливість змінюється в часі, адже має задовольняти як поточні, так і перспективні запити інвесторів. Крім того, необхідно враховувати, що існують різні групи інвесторів (малі, середні, великі) і набір факторів, на які вони зважають, буде відрізнятися, оскільки кожен з них має свою мотивацію інвестування.

Отже, узагальнюючи вищевикладене, ми можемо визначитись з основною дефініцією нашого дослідження "інвестиційна привабливість території", *під якою пропонується розуміти інтегровану поточну характеристику переваг та недоліків об'єктів інвестування, яка в сукупності обумовлює можливість та доцільність здійснення інвестицій на певній території у поточному та перспективному періоді, що визначається з урахуванням мотивації різних груп інвесторів.*

Надання категоріям інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості території саме такого змісту дозволяє змінити як фокус дослідження, так і його методичний апарат.

Список використаних джерел

1. Пересада, А. А. Управління інвестиційним процесом [Текст] / А. А. Пересада. — К. : Лібра, 2002. — 472 с.
2. Струніна, В. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату в Україні [Текст] / В. Струніна // Економіка України. — 2001. — № 9. — С. 11–16.
3. Іващук, І. О. Мотиваційні фактори формування інвестиційного клімату регіону [Текст] / І. О. Іващук // Фінанси України. — 1998. — № 1. — С. 72–77.
4. Фолом'єв, А. Інвестиційний клімат регіонів Росії і пути его удлучшения [Текст] / А. Фолом'єв, В. Рєвазов // Вопросы экономики. — 1999. — № 9. — С. 57–68.
5. Лєсєчко, М. Д. Інвестиційний клімат: теорія і практика [Текст] / М. Д. Лєсєчко, А. О. Чємерис, О. М. Чємерис — Українська Академія держ. управління при Президентові України. Львівський філіал. — Львів : ЛФ УАДУ, 2001. — 166 с.
6. Іноземні інвестиції та національний капітал: парадигма взаємодії. Матеріали п'ятнадцятого засідання "круглого столу" "Безпека економічних трансформацій" [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журналу : <http://www.niss.gov.ua/Table/Stol15/index.htm>.
7. Стратегія розвитку України : теорія і практика [Текст] / За ред. О. С. Власюка. — К. : НІСД, 2002. — 864 с.
8. Оробчук, М. Г. Формування сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій в Україну [Текст] : конспект лекцій / М. Г. Оробчук. — Львів : Ред.-вид. відділ Львів. університету, 1997.
9. Пєшко, А. В. Інвестиції: їх значення, види та форми [Текст] / А. В. Пєшко // Інвестиції: практика та досвід. — 2007. — № 2. — С. 3–6.
10. Ковалишин, П. Формування інвестиційного клімату та ефективність діяльності на ринку венчурного інвестування [Текст] / П. Ковалишин // Економіст. — 2009. — № 2. — С. 44–47.
11. Болєйко, Ю. О. Оцінка інвестиційного клімату регіону [Текст] / Ю. О. Болєйко // Фінанси України. — 2000. — № 7. — С. 79–88.
12. Барановський, О. І. Інвестиційна безпека [Текст] / О. І. Барановський // Фінанси України. — 1998. — № 9. — С. 60–65.
13. Карпінський, Б. А. Інвестиційний клімат в Україні [Текст] / Б. А. Карпінський // Фінанси України. — 2001. — № 7. — С. 139–148.
14. Інвестиційна привабливість регіону: сутність та фактори формування : збірник наукових праць УФЕІ [Текст] / відп. ред. І. Горленко, Л. Тарангул. — К., 1997. — № 1. — С. 63–72.
15. Губський, Б. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі [Текст] / Б. Губський. — К. : Наукова думка, 1998. — 391 с.
16. Нєсова, О. В. Інвестиційний клімат України: основні напрями поліпшення [Текст] / О. В. Нєсова // Стратегічні пріоритети. — 2008. — № 1. — С. 59–65.
17. Ванькович, Д. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення : економіко-правовий аспект [Текст] / Данило Ванькович, Назар Дємчишак // Економіст. — 2007. — № 4. — С. 79–81.
18. Исследование инвестиционного климата регионов России : проблемы и результаты [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.raexpert.ru/researches/regions/investclimate/#foreign>.
19. Smith, W. Understanding the investment climate [Text] / Warrick Smith, Mary Hallward-Driemeier / Finance & Development. — 2005. — March. — P. 40–43.
20. Фолом'єв, А. Інвестиційний клімат регіонів Росії і пути его удлучшения [Текст] / А. Фолом'єв, В. Рєвазов // Вопросы экономики. — 1999. — № 9. — С. 57–68.
21. Цакунов, С. Інвестиції в Росії: ожидание оттепели [Текст] / С. Цакунов // Рынок ценных бумаг. — 1998. — № 6. — С. 104–108.
22. Экономическая теория : Хрестоматия [Текст] / [Сост. Е. Ф. Борисов]. — М. : Высшая школа, 1996. — 250 с.
23. Котляр, З. Інвестиційна привлекательність регіонів Росії [Текст] / З. Котляр // Деловой мир. — 1993. — 15 сентября. — С. 8–10.

24. *Титов, К.* Как обустроить наш общий дом. Регион крупным планом [Текст] / К. Титов // Российская Федерация. — 1995. — № 1. — С. 27–34.
25. *Бланк, И. А.* Инвестиционный менеджмент [Текст] / И. А. Бланк — К. : ИТЕМ, 1995. — 448 с.
26. *Фінансовий словник* [Текст] / [А. Г. Завгородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смолженко]. — 3-ге вид., випр. та доп. — К. : Знання, КОО, 2000. — 587 с.
27. *Кирик, Л. В.* Побудова однофакторних та багатфакторних моделей для дослідження інвестиційної привабливості регіону на прикладі Хмельницької області [Текст] / Л. В. Кирик // Держава та регіони : Економіка та підприємництво. — 2008. — № 1. — С. 59–65.
28. *Коренева, Н. А.* Методичні підходи до побудови комплексної інтегральної оцінки інвестиційної привабливості на регіональному рівні [Текст] / Н. А. Коренева // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 2. — С. 106–111.
29. *Недашківський, М. М.* Інвестиційні процеси в Україні [Текст] : [навч. посіб.] / О. Д. Данілов, М. М. Недашківський. — Ірпінь, 2001. — 178 с.
30. *Гуткевич, С. А.* Формирование инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики [Текст] : дис. ... д-ра. экон. наук : 08.07.02 / Гуткевич Светлана Александровна ; Национальный научный центр "Институт аграрной экономики". — К., 2004. — 384 л. : рис.
31. *Іванов, С. В.* Інвестиційна привабливість регіонів та видів економічної діяльності регіональної економіки [Текст] : дис. ... канд. экон. наук : 08.10.01 / Иванов Сергей Владимирович. — Симферополь, 2005. — 180 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою фінансів, банківської справи та державного управління
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка
(протокол № 3 від 3 грудня 2009 року)*

Надійшла до редакції 20.01.2010

